

ŽENSKI SVET

LETO XIV / 1938

JUNIJ

VSEBINA: Ljuba Prenner: Mejniki / Marija: Sam / Jože Krivec: V Halozah / Dr. F. Žgeč: Otroška groza / A. Schiffrer: Kongres Unije za zaščito dece v Atenah / Anketa: Važno žensko vprašanje / Dr. S. Trdina: Drama / M. Ostrovska: Literarni večer v Mariboru / O. G.: M. Stupan - Knaus-Oginova metoda / Drobiž.

Čitajte dopis na predzadnji strani ovoja!

Vabilo na subskripcijo.

V založbi „Žena in svet“ v Mariboru izide v letošnjih velikih počitnicah vzgojna knjiga „Težko vzgojljivi otroci“, delo mariborske učiteljice Milice Stupanove, avtorice znane knjige „Kako vzgojim svojo deco“. Težko vzgojljivi otroci so ona mlada človeška bitja, ki se nikakor nočejo skladno vtopiti v okvir človeške družbe, ki povzročajo svojim vzgojiteljem samo neprilike. — Knjiga obravnava v prvem delu problem težko vzgojljivega otroka v celoti, osvetljuje psihološke struje sedanjosti in nauk o dednosti z ozirom na težko vzgojljive otroke, govori o čutu manjvrednosti, o tem, kateri otroci se najlažje razvijajo v težko vzgojljive otroke, kako spoznavamo njih duševni stav in o vplivu kazni na težko vzgojljive otroke. — Drugi del knjige pa obravnava vsako zvrst težko vzgojljivega otroka posebej, tako da so temeljito obdelane vse otroške napake, bodisi da se javljajo z duševnimi ali telesnimi znaki ali slabostmi. Svoje posebno poglavje ima „vzorni“ otrok, dalje njegovo nasprotje, propali in zločinski otrok, pa tudi težko vzgojljivi otrok sangviničnega temperameta, koleričnega temperameta (trma in njej slične napake), melanholičnega temperameta (plašljivost, strahopetnost itd.), flegmatičnega temperameta (lenoba, neumnost, netočnost itd.). Ostala poglavja obravnavajo še otroka z govornimi motnjami, otroka s prebavnimi nepravilnostmi (bruhanje, čezmerna sladkosnednost itd.), otroka z dnevnimi nevrotičnimi znaki (sesanje prstov in roke, grizenje nohtov, škripanje z zobmi itd.), otroka z nočnimi nevrotičnimi znaki (nemirno spanje, nočni strah, mesečnost itd.), otroka, ki moči posteljo, tatinskega, lažnjivega in spolno živahnega otroka. Knjiga bo obsegala okrog deset tiskovnih pol (160 strani). Po izidu bo stala 50 Din, v prednaročilu pa samo 20 Din, to pa le za one, ki naroče knjigo pisмено do konca junija t. l. in se istočasno obvežejo, da jo bodo plačali takoj po prejemu. Založba „Žena in svet“ v Mariboru, Dalmatinska 10, vabi vse starše in poklicne vzgojitelje, da se poslužijo ugodne prilike in naroče knjigo pravočasno.

Listnica uprave.

Naročnice v Italiji prosimo, da nam do nadaljnjega obvestila plačajo svojo naročnino potem svojih sorodnikov ali znancev v Jugoslaviji. Čim bo omogočen drugačen način plačevanja, bomo obvestili v listu.

Položnice smo priložile danes vsem tistim, ki so nam poslale letos že en obrok naročnine in so uporabile ob novem letu poslano jim položnico. Ostale naj se poslužijo položnic, ki smo jim jih doslej poslale; ako so jih izgubile, dobe drugo na poštmem uradu, morajo le nanjo napisati naš naslov in štev.14.004.

Društva in posamezniki, ki dobivajo naš list brezplačno, naj nam potrdé prejem dosedanjih števil, da vemo, ali prihaja list v prave roke. Z julijem bomo ustavile list vsem tistim, od katerih ni smo dobile potrdila. Številnim društvom in čitalnicam, ki dobivajo že dolga leta naš list brezplačno, stavimo za vzgled nekatera, sicer redka dijaška društva, ki se vsako leto ob novem letu ali ob občnem zboru zahvalijo za brezplačno pošiljanje lista, medtem ko od večine društev ne dobimo razven prvotne prošnje nikdar več nobene glaslu in ne moremo vedeti, ali list tudi prihaja na pravi naslov.

Ženski Svet izhaja vsak mesec v Ljubljani. Letna naročnina za list z gospodinjsko prilogo „Naš dom“, modno prilogo ter krojno polo z ročnimi deli znaša Din 64—, polletna Din 32—, četrtletna Din 16—. Posamezna številka Din 6—. Sam list s prilogo „Naš dom“ Din 40—, same priloge Din 48—. Za Italijo L 24—, posamezna številka L 250; za ostalo inozemstvo Din 85—. Uredništvo in uprava v Tavčarjevi ul. 12/II. Izdaja Konzorcij ženski Svet v Ljubljani. Za konzorcij in uredništvo odgovorna Milka Martelančeva.

Tiskali J. Blasnikovi nasl., Univerzitetna tiskarna in litografija d. d. v Ljubljani. Odgovoren L. Mikuš.

ŽENSKI SVET

JUNIJ 1936

LJUBLJANA

LETO XIV-6

Mejniki

Ljuba Prenner

(Dalje)

Šentlenarška cerkev je stala na strmo odsekanem gričku, naslonjena v breg „starega gradu“; od šentlenarške do grajske cerkve je vodila strma pot. Na drugi strani pod cerkvenim gričem je bila vas Sv. Lenart, a že pred davnim časom so zgradili do cerkve pokrito stopnišče, od katerega se je odcepil beneški mostiček v župnišče. Na pročelju stopnišča je bilo surovo naslikano „Vstajenje od mrtvih“ in ta freska je bila strah vseh otrok; marsikateri je rajši zamižal ali pogledal v stran nego da bi bil ob belem dnevu gledal strahove v dolgih haljah, da bi se mu potem ponoči sanjalo o njih in o tistih odprtih grobovih.

Župnišče je bilo videti kakor star kaštel, krito z očrnelimi skodlami. Nad veliko, rezljano dverjo je bil kamenit grb s škofovskimi insignijami.

Gospod dekan Rosnar je bil doma. Ko je Bende vstopil v prostorno in svetlo izbo, se je počasi dvignil od mize pri oknu, kjer je bil sedel nad raznim pisanjem ves popoldan.

„Prijatelj moj mladi, od srca pozdravljeni,“ je hitel stari, debeli gospod, nagibajoč močno osivelo glavo na desno ramo, pristopical bliže, da bi ga med živahnim zatrjevanjem — „to je lepo, da ste prišli, to je pač lepo“, stresal za roke in vodil k mizi.

Ob vinu in cigarah jima je zahajal dan in izgovorjene besede so prišale nove domisleke, ki sta jim rada sledila. Tako sta prišla preko kritikovanja podgoriških in vobče domačih razmer na razmere med ljudmi sploh in končno do zakonskega stanu.

Dekan je govoril zmerno, a vendar ne dolgočasno in tudi ne tako dolgo-vezno, kakor je navada nekaterih starejših ljudi, ki so mnogokaj doživeli, kar se da uporabiti kot primer skoraj za vsako priliko.

„Ne zamerite mi, gospod učitelj, da vam povem nekaj odkritosrčnih besed. Saj ni, da bi se morali prav po njih ravnati, a jaz mislim, da niste daleč od tega, o čemer vam hočem zdaj govoriti. — Po mojem naj se mlad človek, ko se dokoplje do kosa dokaj izdatnega kruha, kar mirno oženi. Tako je najlepše po božji in človeški postavi!“

„Kar tako na slepo srečo?“

„Vidite, to vprašanje sem pričakoval, pa se ga ne plašim. V vaših letih — saj ni, da bi prav na vas mislil — je mladi mož že spoznal, čemu je ženska na svetu, kmečki človek kakor tudi rokodelc, ljudje, ki so bili na šolah in v svetu, pa še tem bolj. Tega ne zajezi nobena tiha ali javna prepoved.

Včasih se pripeti, da se mora kdo na vrat na nos oženiti — zakaj, to se izve po nekaj mesecih. Vendar pa se kljub temu pogosto tudi radi tega ljudje ne ženijo in po navadi šele potem počenjajo izbirati in na tihem prebirati petice, na katere je posajena nevestica, pa ker se preveč zanimajo za petice, za bajto in hlev, radi pozabijo natančneje si ogledati zraven spadajočo devičico in kljub dolgemu izbiranju dobe nazadnje — piškav izbirek.“

„Res je, gospod dekan, to se dogaja v mestu in na kmetih, a nekaj ljudi se vendar tudi iz ljubezni poroči.“

„So še taki ljudje in hvala Bogu jih ni malo, ki se ženijo radi zakonske zveze same in ti se pred poroko že toliko spoznajo, da ne zidajo le na slepo srečo.“

„Potem se morajo poznati dalj časa pred poroko, in sicer dobro poznati.“

„Gospod učitelj moj mladi! To menda sami veste, da je dana ljudem v naturo ljubezen, moškemu do ženske in ženski do moža.“

„Ne jezite se name, gospod dekan, če vam dam pomisliti tole: vsak človek je po večkrat v življenju zaljubljen, ali je vsaka taka ljubezen prava?“

„Jej, jej, kam bova krenila? Glejte, vi ste pameten človek in ne boste mislili, da se norčujem iz resnih stvari. S tako ljubeznijo je prav tako kakor z verskimi konfesijami. Vsak krivoverec vam trdi, da je njegova vera edino prava, vsak zaljubljenec prisega, da je trenutna ljubezen edina velika in prava in da je vse, kar je bilo prej, bila zmota in zaletelost. Vsako zmoto pa spozna človek šele tedaj, ko postane kruta, nadležna ali celo nevarna.“

„Kruta zmota je tudi zakon na slepo srečo!“

„O seveda je! Ali takih zmot je na svetu preveč, da bi bile le zmote!“

„Hm... potemtakem je bolje, da ostane vsak svoj živ dan sam, kakor na primer vi, gospod dekan?“

„Ne bojte se, da me ujamate, ker sem poprej dejal, da se naj mlad človek le oženi, ko pride do kruha! Duhovski stan nalaga tistemu, ki se je zanj odločil, samoto in — prav je tako. Naš poklic zahteva vse naše strem-ljenje in ljubezen zase. Verjemite mi pa, da je za druge možake najbolje, ako dele svoje skrbi na dva dela: poklic in družina. Družina je dom in za-vetišče in kljub vsem križem in bridkostim najstalnejše bogastvo. Noben zakon pa ne sloni na tistih prvih plamenih, ki zanetijo zakonsko ognjišče: ako ni v obeh srcih prave toplote in ako jima Vsemogočni ne nakloni svoje čuječnosti, ostane tak zakon svoj živ dan podrtija...“

Bende v hipu ni odgovoril ničesar. Kaj bi bil tudi dejal na to lepo pri-digo, s katero si je znal prav toliko pomagati kot brez nje. O Evi pa ni hotel, da bi bil govoril. Kočljiva stvar s takimle dobrim dekanom — saj mu vendar ne moreš do živega.

Zato je rajši obrnil.

„Ali se vam ne zdi, gospod dekan, da se naše ljudstvo po lepem berilu, ki ga dobivamo tudi med nas kmetavzve, uravna na boljšo pot?“

Stari gospod se je, zibaje svojo težko glavo, hudomušno nasmehnil.

„Morda, morda?“

Bende pa se je sedaj zagnal v svetál slavospev slovenski knjigi in pre-rokoval po njej svojemu rodu veliko bodočnost; starec v talarju je le po-slušal... Ko se je mladi, nekoliko pijan, vračal v mesto, so ga sredi navdu-šenih misli o bodoči Sloveniji ustavile dekanove besede: „Takih zmot je na svetu preveč, da bi bile le zmote...“

Za vraga, prav nič ni s takimle starim fajmoštrom! Mnogo ve, pove pa tako, da moraš verjeti, čeprav mu ne vidiš v misli...

Po mestu so motno svetile leščerbe izza oken. Tam gori pri Evi je bila tema. Evica, ti naj bi bila zmot?

Učitelj je vzdihnil, potem pa je zazelal, ker je bil zelo zaspan.

* * *

O, gospod dekan Rosnar je dobro vedel, da v mestu o njem govorijo, češ norec je, kaj se neki ukvarja s tem „slovenskim“ rodoljubjem! In jezé se nanj, češ, na Boga naj misli, moli naj lepo in naj skrbi za vero in čistost med svojimi kmeti: take stvari kot politiko in nacionalnost pa naj pusti v miru. Saj je kmet tudi srečen ob svojih stvareh, če mu kdo neprestano ne piha na ušesa, da naj se briga tudi za deželne in druge velike stvari. — Za vse to je gospod dekan dobro vedel, a ker je bil dobrodušen, je bil tudi moder. Ni se utegnil razburjati. Mnogo je dopisoval in popisoval bel papir z lepo donečimi verzi.

* * *

Ko so se smrkavci naveličali igre in tekanja okrog mesta, so se pol-a-goma drug za drugim izgubljali proti domu.

Le Štancerjev Hugo, Merkov Franci in Logarjev Anza so še ostali sku-paj in postajali po trgu. Marinčev je moral domov, dekla je bila prišla ponj. — Sedaj se je iz gostilne pri „Jagnjetu“ prizibal pijan kmet. Anza ga je poznal, bil je stari Brezник od Sv. Lenarta. „Hopsa — tralala — pustna nedelja,“ je prepeval in se majal po sredini ceste proti gornjemu koncu mesta. Dečki so se smejali in zapodili bi se za njim, pa jih je pre-motil mladi Moll, ki je prišel mrk in zamišljen mimo. Merkov in Štancerjev sta se mu odkrila in Štancerjev Hugo se je stisnil k zidu, kakor da bi se bil zbal, le Anzek je zijal za njim.

„Vidiš, to je Mollov Heinz!“ je šepnil Hugo.

„Kdo?“

„Mollov Heinz, ti butelj! Ali ne veš, da je nor? Moj oče je še sinoči spet dejal, da mu je pravil stari Moll, da je Heinz zares nor, odkar je prišel iz Gradca domov.“

„Kaj pa je delal tam, da je sedaj nor?“ je neumno vprašal Anza.

„Kaj pa ti veš, terc pohorski!“ je zarobantil nad njim Merkov. „Kaj pa izprašuješ tako bedasto?“

„Ti tudi nič ne veš, Franci,“ se je ujedal Štancer. „Naš oče ve vse. Go-spod Moll je rekel, da Heinz misli, da bo velik gospod, to pa ni res, ker bo gotovo prej znorel, saj je že sedaj tako zelo prismojen, da z nobenim člo-vekom ne govori. On je namreč — muzikus.“

„Aaa — tako!“ je zategnil Anza.

Pa sta se mu oba zasmejala. „E, saj ne veš, kaj je to! Nikar se ne delaj važnega, ti butelj-štupa!“

Anza je užaljen umolknil in gledal za Heinzem, ki je šel preko trga in ki res ni nikogar niti pozdravil niti odgovoril. Na ozkih ramah pa je imel ta čudni človek v usnjatima pasovoma pridrgnjeno popotno culo kakor kakšen potujoči rokodelc. Čudno!

Njemu pa je bilo dovolj tega. „Tolstobučjen“, „butelj-štupa“, „po-horski terc“ in „tisti, ki nima očeta“: vse to so si bili izmislili mestni fakini zanj, da ga, če jih je prav volja, po peklensko dražijo s tem.

Obrnil se je naglo, sunil Merkovega v hrbet, da se je prevrnil, sam pa zbežal za cerkev, kjer je imel za nagrobnim kamnom skrito šolsko culo.

Ko je šel leno v klanec, je šele čutil, da je ves premražen in lačen. — — A teči pa le nobeden ni znal tako kakor on! Kaj pa znajo? Zmerjati kveč-jemu in cmeriti se za vsako bunko! Kaj pa zato, če nima očeta?

Zapeklo ga je v obeh. To je že res, da je bila mati gospodinja zelo huda na Mimo takrat, ko je spraševal za očetom, ker mu je v šoli Breznikov oponašal, da ga nima in mu je Mima rekla, da ga res nima, ker je bil njegov oče falot, ki se je šel potepat po svetu in ga ne bo nikdar več. Mati gospo-dinja pa je rekla, da to ni nič, da je njihov in da mora moliti za svojega očeta in za svojo mater, ki je tam gori nekje na Koroškem, njih, Logarjeve, pa mora ubogati in priden biti, da ne bo zastonj pri hiši. To je že res in, če mati gospodinja kaj reče, je vedno tako res in prav. Lepo pa le ni, da nima pravega očeta, ki bi jim že dal, tem smrkavim meščanom, norčevati se iz njegovega fanta; toda naj le počakajo: ko bo Anza velik, bo tudi meščan. In tu doli bo meščan v njihovi Podgorici. Ni se mu bilo treba obrniti in gledati nanjo nazaj, videl jo je, to svojo Podgorico, koder je hodil in kadar je mislil nanjo, vedno pred seboj, kakršna je bila. Farna cerkev in poleg nje stara kapela sv. Antona, šola, mežnarija, župnišče in tam trg z visokimi mestnimi hišami, vse v eni vrsti: Wernerjeva, Lournier-jeva, Vobachova, Wommerjeva, Mačikova, Wieslerjeva in še vse druge. In na kraju stari grad Hohenthurm za velikim obzidjem. Nekoč je bil že splezal na ta zid, za katerim se je skrival najlepši vrt, ki ga je kdaj videl. O, to je bilo imenitno in on bo kedaj tudi imeniten gospod, morda celo tak kot je gospod Niess ali vsaj tak kakor je stari gospod Vobach in, če bodo o njegovem sinu govorili taki frkolini, da je nor, jih bo dal po Jir-geletu zapreti v „špekhamro“. Ha — naj le počakajo: več bo veljal nekdaž v Podgorici kot vsi skupaj; in veljati nekaj v Podgorici, to je gotovo več kakor pa imeti očeta in mater...

Edinole — počakati je še treba, ker mu Podgorica ne more uiti, ne more pobegniti v svet; saj še lahko vsem drugim pobegnejo njih nemarni očetje, kakor je pobegnil njemu njegov. To bi jim bilo prav!

* * *

Doma so se bili spet sprli in Heinz je šel. Bridko strupene besede so netile jezo v sinu, da je bruhal iz sebe žaljivke v očeta in mater, ta dva pa sta mu vračala, a ne razburjeno in nepremišljeno naglo, ampak počasi

sta mu nakapljala jedki strup svojih dobro zadetih očitkov na srce, oba — oče in mati, oba, ki sta se sicer tudi med seboj prepirala, ki po več tednov drug z drugim nista izpregovorila besede: v boju proti sinu sta si bila dobra zaveznika.

„Seveda — sedaj sva ti preslaba, bedasta in sploh brezsrčna. Ali si kedaj prosil, ali sva mogla z materjo kedaj biti ponosna nate? Rediti sva te smela in poslušati, kako so ljudje zaničljivo govorili o tebi. To je vse, kar imava od tebe,“ je dejal oče povsem mirno.

Mati pa strupeno:

„Ali te nisva dala v latinske šole v Št. Pavel h patrom? Težko sva plačevala, pa ko bi vsaj kaj zaleglo. Koga so nam patri sramotno poslali domov?“

„Pet predmetov ‚nezadostno‘, vse drugo ‚komaj zadostno‘, vedenje: neprimerno, pridnost: nemarno. Torej pamet komaj zadostna, pa nama boš očital, da sva prebedasta, da bi te razumela!“

„Res sta prebedasta, pa še hudobna, strupena, lakomna za vsakim ušivim krajcarjem. Živini sta, radi vaju bi lahko crknul, ne pa razvijal svoje zmožnosti.“ Heinz je govoril hlastno, od jeze se mu je zapletal jezik.

„Ti — pa zmožnosti! Zakaj jih ne pokažeš, zakaj nič ne dosežeš, saj si bil v svetu z njimi...?“ se je skoraj veselo zasmejal oče.

„... in prišel razcapan in lačen spet h domači skledi!“ je pridejala mati. „Dvajsetletnega te imamo doma za prazen nič.“

„Kaj si pa prinesel s seboj, da bi pokazal, kaj znaš in zmoreš! Nor si — drugi Engelmanov Jaka!“

„Živine, živine!“

In Heinz je šel. Brez beliča v žepu in z revno culo na hrbtu je zaloputnil domače hišne dveri za seboj na to pepelnično sredo popoldne.

Krenil je preko trga k hiši peka Marinca. Skozi visoka vrata je stopil v mračno vežo, z votlim ropotom so se zaprle dveri za njim in zadišalo je po vlažni plesnobi.

„Kaj pa je?“ je zavpil tenak ženski glas nekje visoko iz teme.

„Ali je Peter doma?“

„Spi. Kaj pa hočete? Kdo je?“

„Jaz sem — Heinz.“

„Sedaj spi.“

Vrata v prvem nadstropju so se zaprla. Po Heintzu je udarila žalitev in uporen srd mu je planil do grla. Ali bi se obrnil in odšel brez besede? Saj ne more! Ako bi tudi peš našel do Gradca, brez vsega denarja vendar ne more potovati. Marinc, tuj človek, skoraj polovico starejši od njega, je bil vendarle prijatelj. Pomagal bo, saj zmore.

Zagnal se je po temnih stopnicah navzgor in udrl skozi vrata v kuhinjo, kjer sta ob ognjišču čepeli Marinčeva žena in njena sestra, starejša gospodična Klara Puck. Gospodična Klara je imela droben, ptičji obraz, iz katerega se je svetilo dvoje ostrih, rjavih oči prav tako špičastega po-

gleda kakršen je bil zvok in pomen njenih besed. Ni je bilo mnogo opaziti niti poleg sestre, še manj poleg orjaškega svaka. Bila je zelo neznatna.

„Ako Peter spi, ga prosim prebudite! Moram še danes in sicer takoj z njim govoriti,“ je mrko terjal Heinz, stoječ med podboji.

„Kaj pa je?“ je vprašal stoječ za njim Peter Marinc sam. Bil je pravkar vstal. „Ti, Heinz? Pojdi!“ Odvedel ga je s seboj v sobico, kjer ga je potisnil na črno usnjato zofo, ki je bila obrobljena z belimi gumbi. „Sedi, prosim te, sedi!“

„Pusti, Peter! Prišel sem...“ in ni mogel spregovoriti prošnje...

Peter pa ni bil rahločuten. Mirno ga je gledal, kako je stal ob oknu mrk in obupno trmast. Sivi frak je bil že močno ponošen in klobuk je kazal izbrušene robove. Rdečkasti lasje so mu premehki in razcefrani padali v lice in v tilnik in po suhem obrazu je bilo posejanih polno sončnih peg. Fant je bil še mlad, nekaj preko dvajset, a že je bil ves podoba nesrečnega popotnika, ki ga je odtrgalo od domačih bregov in ki ga žene na pot lastna usodna sla. Toliko je videl tudi Peter Marinc in majal je z glavo, premišljujoč, koliko utegne biti na tem, kar sodijo ljudje o Heinzovi zdravi pameti. Pa vendar — nekaj čudno obrne srce in ob tistih mehkih, lepih zvokih se ti zdi, da je vse tako kot je bilo nekdanj, ko si bil še mlad fant tam gori pri Sv. Ani in ko je v nedeljo zjutraj zvonilo k desetemu opravilu, ti si pa stal pred domačim čebelnjakom, gledal na cesto tja doli, kjer so se svetile pisane rute in nabrana krila vaških deklet, rdečeličnih in brhkih, in si se nekam otožno zleknil v travo, ker nisi smel vrisniti ali z divjim, sproščenim krikom planiti mednje. — A iz gosli je pelo, kako si pustil vas in zapravil mladost, da bi bil najrajši prosil godca, naj neha — saj smo vendar možje!

Heinz je stal še vedno pri oknu, reven in uporen.

„Peter, spet sem se sprl domâ. — Prosim, daj mi denarja!“ Trdo in povešenih oči je bil spregovoril in roka mu je begala po robu okrogle mize, ki je stala blizu okna.

„Sedi, Heinz, sedi! Kam se ti pa tako mudi?“

„Ne daš?“ je davil ta in pogledal krivo kakor Iškarijot.

„Seveda dam! Ali sedi, no! Čemu si tako trmast? Povej mi!“

„Kaj hočeš še več vedeti? Ali misliš, ali se bojiš, da se bom za tvoj denar nekolikokrat napil? Saj ne morem biti tako prešneto ponosen, da bi ti dejal: Pusti, če mi ne zaupaš! Nasprotno moram celo reči: Glej, Peter, če mi ti odrečeš, bom moral beračiti ali pa se vrniti k staremu —“

„Heinzi, ali Heinzi“ in Peter je prijel podivjanca z obema rokama okrog života in ga pritegnil k sebi. „Molči — ti žaba! Boš miren! Sedi in miren bodi! Takoj — no, Heinz!“

Sedela sta na zofi.

Heinz se je naslonil na mizo in se zagledal v kot. Že od nekdanj je bilo tako z njim. Že kot otrok je sovražil ljudi in se jih bal, ker so ga hoteli ponižati, ker so le čakali s kolom, da bi udarili po njem, da bi ga žalili in

mu očitali po pravici, ker je slutil, da nosi v sebi težko krivdo za veliko hudobijo, ki jo bo lahko vsak trenutek storil. Tega svojega velikega greha ne bi bil znal nikdar točno dognati, a zavedal se ga je, odkar se je zavedal sebe in sveta. Marinčeve besede so imele dober namen, a zanj premalo, mnogo premalo...

Peter je hlastno odprl predal starega sekretarja in položil nerodno se smehljuje na mizo deset zlatnikov z vtisnjeno podobo avstrijskega cesarja. „Ko se vrneš, mi prineseš tudi denar. Razumeš, ti smrkavec, da ne boš morda brbljal kaj o miloščini...“ Grozil mu je z roko in se obrnil k stari stenski omarici, na kateri je bilo s koničastimi gotskimi črkami zapisano: „Hausapotheke“.

Tudi ko sta sedela drug poleg drugega za mizo in pila domačo slivovko, Heinz še ni izpregovoril pet besed. Z roko si je podpiral glavo in gledal v mizo predse. Kmalu je vstal, spravil denar, se hladno poslovil in šel. Saj ni mogel drugače. Pri vratih se je hotel še okreniti in Petru pokimati, pa ni mogel...

(Dalje prih.)

Sam

Marija

Orjaški hrast stoji sred polja,
a poleg njega tanka breza.
Taka je pač božja volja!

Pa se pritožuje, da je sam.
Sam sem sred poljan,
tako sam sem sredi polja!
Sam vetrovom se upiram,
tanke strune sam si ubiram!

A breza, ki ob njem stoji,
ki z njim živi in ki z njim čuti?
Kako, da tega hrast ne ve,
kako, da tega on ne sluti,
da je to njeno šepetanje,
ki večkrat ga zaziblje v sladke sanje.

V Halozah

Jože Krivec

V sepovsod je ležala debela plast snega, od katere so se odbijali sončni žarki in se izgubljali v grabah. Črno drevje je molelo kakor grozne pošasti iz tega sijaja. V gorici so se pod težo snega sklanjale šibe vinske trte, tu pa tam se je usločil tenek kol in kršil dolgo vrsto trsov.

Ko takega zimskega dne, ko je vse zbrano pri veliki kmetski peči, posejijo sonce, so Haloze nepopisno lepe. Vsak kol v gorici meče svojo senco,

vsaka graba je polna od snega odbijajočih se žarkov, ki se zgublajo v najskrivnejših kotičkih. Sosednji vrhovi nosijo bele hišice in nizke, s slamo pokrite bajte, iz katerih se noč in dan kadi sivkast dim; od jutra do večera tli v peči grčav štor, ki daje toploto. In kako blaga je ta toplota, ko škriplje zunaj pod nogami sneg in rastejo proti večeru na oknih ledene rože! Vsa družina sedi pri peči, lušči bučnice, koruzo ali fižol in poslušaja besede stare damicice, ki zna tako lepo pripovedovati. Taki so bili zimski dnevi tam, kjer se je to zgodilo, in mislim, da se tudi do danes ni dosti izpremenilo. Svet ostane isti, le ljudje se menjajo.

Nekega mrzlega decembrskega jutra, ko je ležal nad gorici še mrak, so odnesli starega Maroha v črno prepleskani krsti h pogrebu. Mož je doživel šestdeseto leto še dovolj močan, da je opravljal dela v gorici. Saj je bilo to njegovo veselje. Nekaj nad dva orala vinograda in lično leseno hišico je imel. Že v mladosti, ko je služil v mestu za hlapca, je hranil denar, da bi si na stare dni kupil vsaj bajto, v kateri bi bil sam svoj gospodar. Dolga leta je služil, zato je okusil dovolj kruha, ki ga režejo tuje roke. Nekako v starosti petintridesetih let se je poročil s služkinjo istega gospodarja, pri katerem je služil tudi on. Kupila sta vinograd in se preselila pod svojo streho. V zakonu sta imela dvoje otrok: Tineta in Mico.

Odkar je Maroh imel svoj vinograd, ga ni nihče spravil od hiše. Le včasih, za večje praznike, se je napotil v cerkev pozdravit starega župnika. Vsako leto ga je župnik o Veliki noči obiskal, ko je blagoslavljal po Halozah jedila. Maroh je hodil vsak dan po gorici, popravljal in božal trto, privezoval mladike, pulil travo in jeseni pokušal sladke jagode skoraj od vsakega trsa. Poleti je malokogar pustil v svoj vinograd; samo spomladi, ko je bilo treba okopati trsje, je naprosil sosedova sinova za pomoč. Poleti pa je delal sam. Sosedje so se iz njega norčevali, ker so ga videli večno v gorici. „Ta bo najbrže še umrl v gorici,“ je nekdo dejal.

Toda Maroh se kljub vsem opazkam in zbadljivkam ni spremenil. Tudi pozimi je hodil pred hišo, odmetaval iz klopi pri brajdah sneg in gledal trsje, ki je bilo vse posuto s snegom. Vsak dan je opazoval koledar in čakal, kdaj pride sveti Vincencij, da obreže prve tri trse. Tega Maroh ni smel nobeno leto pozabiti. Pred leti je bil na dan svetega Vincencija zbolel, vendar ga to ni zadržalo, da bi se ne dvignil in odšel k trsu ter ga obrezal.

Ko pa je spomladi izginil z bregov zadnji sneg in se je pokazala rumena ilovnata zemlja, je vtaknil Maroh za pas malo trsno žagico, ki jo je rabil za žaganje starih trsovih kocenov, za visoki škorenj potisnil srpasto zavit nož, v roke pa vzel škarje, ki jih je nabrusil že pozimi. Tako je stopal vsako pomlad po svoji gorici. Prekrižal se je in začel svoje prvo pomladansko delo. Često je bril še leden veter, ko je Maroh obrezoval svojo trto. Zato si je prinesel v majhni steklenici žganje, ki mu je poživiljalo moči in mu grelo prezeble ude.

Potem so zapele v gorici motike in prekopavali so težko rumeno ilovico. Maroh je vedel že spomladi, ali bo trta dobro obrodila ali ne. Vedno je prerokoval po zemlji, ki so jo prekopavali. Če je bila zelo sesedena in

zbita od snega, se je obetalo dobro leto. Ob takih dobro naznanjajočih letih je Maroh posvečal še večjo pažnjo gorici. Še skrbneje jo je obdeloval in ob nedeljah so ga videli sosedje, kako je hodil po gorici z rožnim vencem in vselej molil eno in isto: „Obvaruj žitna polja in vinske gorice!“

Vino, ki ga je pridelal, je zamenjal deloma za žito, ki ga je primanjkovalo, deloma pa ga je pustil doma, da je zalival pozimi svoje suho grlo.

Zadnja leta pa je Marohu pri njegovem delu v gorici pomagal tudi sin Tine. Spomladi sta jo sama obrezala in prekopala. Med letom je Tine opravljal vsa težja dela, ker je bil oče že star in neokreten. Začel je tudi bolchati. Tine, kateremu je oče obljubil, da dobi po njegovi smrti gorico, se je z delom pripravljaj za bodočega gospodarja. Njegova sestra Mica, ki je počasi doraščala in poznala očetove načrte, je gledala na vse to zelo prezirljivo. Vedela je, da bodo njo po očetovi smrti odpravili z malenkostno doto od hiše. To je Mica že videla pri drugih. In tega življenja, ki jo je čakalo, se je zelo bala.

Stara Marohovka je bila dobra ženska. Hodila je na delo k posestniku, kateremu je odsluževala zemljo, ki so jo imeli v najemu. Pa tudi na domačih ložinah je bilo za eno žensko vedno dovolj dela. Zvečer se je vračala često pozno domov, ker je delala do mraka, potem pa je imela še pol ure hoda. Z možem se nista nikoli prepirala. Le s hčerko se je zadnje čase večkrat sprla. Mati ji je razlagala očetove načrte o dediščini. Hči pa je preklinjala Tineta, kateremu je zavidala košček ilovnate zemlje in hišico. To godrnjanje se je pojavljalo sedaj večkrat, tako da jo je mati sklenila odpraviti v službo, iz katere naj bi se ne vrnila nikoli več.

Tako je živela rodbina Marohova do tiste usodne noči, ko so našli starega Maroha mrtvega v gorici pred hišo.

O vzroku njegove smrti ni nihče mnogo razmišljal. Vedeli so samo, da je bil še prejšnjega dne zelo dobre volje in žgal že dva dni žganje. Dejali so, da se je stari napil presnega žganja in so se mu vnele ribice. Najstarejše ženske, katere so slovele daleč okrog kot večje pomočnice pri zdravljenju, so prihitele v jutru, ko so našli Maroha v gorici mrtvega ter ga poskušale rešiti z mrzlimi ovitki. Maroh pa je ležal skoraj vso noč na snegu in napol zmrznil.

Ko so ga odnesli k pogrebu, so po starem običaju zažgali slamo, na kateri je ležal. Po pogrebu so se zbrali pogrebci in sorodniki v gostilni, kjer so priredili sedmino. Nekaj časa so bili vsi žalostni, pozneje pa jim je vino razgrelo kri in razvezalo jezike. Slednjič, ko niso vedeli ničesar drugega, so začeli z napitnicami in šalami, tako da se je vse spremenilo v neke vrste veselico. In stari Maroh, ki je vse svoje sile posvetil delu v gorici, je počival v težki zemlji in na njegovo krsto je grobar nasul kamenja in zasadil lesen križ. Komaj so ga položili k počitku, že so ga zapisali pozabi in celo otrokoma Tinetu in Mici ni šlo za drugo, kakor da dobita vsak svoj del dote.

Na to sedmino je bil Tine povabil tudi svojo izvoljenko Ano. Že tri leta sta si bila dobra in čakala, da se lepega dne umakne ta ali oni izmed staršev

in jima naredi prostor, da se poročita. Saj je tako bilo tudi drugje. Starši so pač dobri, dokler ne vzgoje svojih otrok, pozneje pa jim ti odrčijo v svet ali pa čakajo na njihovo smrt. Starega človeka, ki peša, nihče ne ljubi. In sedaj sta imela tudi Tine in Ana prosto pot, da se poročita. Mati Marohova ni temu prav nič ugovarjala. Saj je vedela, da sama ne bo mogla gospodari, Mico pa je radi njenega jezika namenila odpraviti od hiše. Bila pa je tudi že stara in izmozgana ter se je umaknila izpred ognjišča in se preselila v majhno kletno sobico.

Druge rešitve ni bilo, kakor da se Tine poroči. Denarja pri hiši niso imeli, pogrebne stroške pa so morali plačati. Razen tega je terjala še gosposka svoj delež in Mici je bilo treba izplačati njen del dote. Toliko, da bi zadostovalo za te stroške, pa je Ana imela.

Mesec dni pozneje se je vrtela pred ognjiščem v Marohovi hiši nova gospodinja. O tej nagli poroki so ljudje mnogo govorili. Četudi sta si bila dobra že tri leta, vendar je prišlo to med njima prehitro. Nekateri so trdili, da sta morala hiteti, da bi zakrila sad ljubezni, drugi pa, da je oče Ano spodil od hiše, ker se je vlačila s Tinetom.

Mici so zapisali gospodje 3500 dinarjev dote. To je bilo njeno in s tem je lahko odšla kamor je hotela. Dom je bil last Tineta. Ona je bila v tej svoji rojstni hiši tujka, ki je pričakovala vsak dan, da jo izpod te strehe, kjer je preživela dolga leta, neusmiljeno izženejo.

Ana in Mica se nista razumeli. Ana, ki je bila gospodinja, se ni hotela pokoravati Mici, ki ni mogla s svojim jezikom nikoli mirovati. Neizmerno jo je peklo, da bo morala proč, da je dobil hišo njen brat, dasiravno je ona bila prav tako otrok starega Maroha, kakor on. Tudi ona je delala za dom ali prinašala težko zaslužen denar in ga izročila staremu, da je dal popravljati kočo; in zdaj je ne potrebujejo več. Mesto nje je Tine pripeljal k hiši tujo žensko, ki se šopiri in gleda postrani, kadar sede Mica za mizo k jedi. Ker sta se nekoč Ana in Mica hudo sprli in je bila tudi stara Marohovka na strani Ane, je Mica zložila svoje stvari v culo in se namenila v mesto. Za nekaj dni jo je zadržalo še grdo vreme. Te dni ji je Ana zaklenila celo kruh, ki v Marohovi hiši dosedaj še nikdar ni bil pod ključem.

Nekega zgodnjega pomladanskega dne je šla Mica po klancu navzgor od domače hiše in nosila v roki culo s svojimi stvarmi. V klancu je bilo blato, da so se ji noge ugrezale skoraj do kolen in jih je težko kot še nikoli vlekla za seboj. Sneg je že izginil, zemlja je dehtela. Vlažen vonj, ki je puhtel iz nje, jo je prevzemal in še nikoli ga ni občutila tako močno kot zdaj. Pa saj se ji tudi nikoli ni bilo treba od te rumene zemlje, ki jo je hranila toliko let, poslavljati in odpravljati v tuj svet.

Hodila je po klancih, kajti popoldne je bilo in bala se je, da bi jo ljudje videli, kako odhaja, ker ni zanjo doma več prostora, četudi so pred nedavnim odnesli starega. Za tujo žensko je bil prostor, zanjo pa, ki je tam zrasla, ga ni. Ozrla se je, stisnila zobe ter zaklela in pljunila na cesto, ki jo je prehodila že tolikokrat. Spomnila se je, da je hodila po tej cesti v

šolo in iz šole, da so po njej nesli očeta k pogrebu in da zdaj nese sama svojo usodo v svet, ker se je pač tako moralo zgoditi.

Hiša je ostala že za ovinkom. Le kos vinograda je še videla in trsje, med katerim se je sklanjal Tine in ga obrezoval. Potem je šla s sklonjeno glavo, kakor bi jo vleklo k tlom neko neznano zlo.

Zvečer je prišla na polje. Temna cesta je ležala vdano pred njo in mehko odzvanjala pod njenimi koraki, kakor bi se tiho drug z drugim pomenkovali trudni popotniki. Prisluhnila je in zaslišala jok, ki ga je prinašal veter mimo njenih ušes in ga zopet odnesel dalje. Mesečni soj je oblival široke slamnate strehe hiš, se pretakal po vrtovih in zapredel gozd v svojo pajčevino. Precej daleč zadaj so strmele v nebo valovite Haloze in tam na tretjem hribu nekje je morala stati Marohova hiša, v kateri je brlela medla luč. Mici so vstajali spomini. Zdelo se ji je, da vidi očeta, ki sedi ob peči, vleče dolgo pipo in gleda koledar. Potem pa se ji je pojavila pred očmi nova slika, prav nič podobna prejšnji. Tuja ženska je stala ob oknu in strmela v nebo. Ob njej je stal mož, zadovoljen, da je ta hiša njegova last in on v njej neomejen gospodar.

Mica je zamižala, da bi ne videla več podob, ki so vstajale pred njenimi očmi; toda zaman. Spremljale so jo, kamor je šla.

In povsod, kamor se je ozrla, so zagorele prve luči. Za umazanimi in potrtimi šipami je plapolala rumenordeča svetloba, kakor se je razlivala često ob zimskih večerih tudi v Marohovi hiši. Skozi odprta vrata kadečih se kuhinj so klicale matere k večerji. Mice ni poklical nihče, da bi prisedla. S težkimi koraki je šla naprej.

To noč se je zavlekla v neki skedenj na slamo in tam prespala. Prvič v življenju je občutila tujo streho. Zdelo se ji je, da ji govori veter, ki tuli za ogli, o nečem velikem, ki jo čaka v življenju. Drevje je šumelo, kakor bi šepetalo s cesto, ki pelje ob njem v tako daljni, daljni svet...

* * *

Življenje pri Marohovih se je precej izpremenilo. Stara Marohovka ni hodila več odsluževat zemlje; posedala je na klopi pri brajdah, kjer je bil posedal tudi njen mož, ki mu je na grobu ozelenela že prva travica. Skoraj vsak dan je stara šla k maši in molila. Saj ni znala drugega. Stara je že bila, svoje moči je žrtvovala zemlji, ki jo je izročila sinu in pričakovala je, da jo lepega dne odvede smrt za možem.

Tine je sam obrezoval trto, Ana pa je najela zemljo in posadila krompir. Potem sta kopala težko in zbito ilovico, od dolge zime spočito, jo pognojila in skrbno postavila k trsju kole. Nato je Tine hodil na delo drugam, da je zaslužil za najpotrebnejše: za luč in sol. Ančka pa je odslej ostajala doma, ker radi nosečnosti ni mogla na delo.

Saj je bilo treba urediti stvari tudi doma. Ana je umila okna, ki so bila vsa zamazana, ker jih že dolgo nihče ni bil osnažil. Nato se je lotila podstrešja. Vse je pregledala in prebrala. Mnogo stvari, ki jih je stara Marohovka spravila za skrajno silo, je Ančka pometala v ogenj ali jih pa

razbila. Stare cunje pa je pobrala in napravila iz njih plenice za otroka, ki ga je pričakovala. Vsega, kar je mogla, se je lotila.

Pod goricami in v grabah so zapele prve kosé. Zgodaj zjutraj je odmevalo iz sivih grab vriskanje koscev, ki so puščali za seboj debele redi visoke in goste trave. Na večer so se slišali skoraj od vsake hiše enakomerni udarci: klep, klep... Gospodarji so klepali kosé.

Tudi Tine je pokosil laz, ki ga je imel pod gorico. Seno je spravil v kopico, ker ni imel hleva ali skednja. Kravico je namenil kupiti na jesen in za hlevček je že imel potreben les, da bi ga zgradil. Saj je vedel, da se bo kmalu oglasil v hiši lačen črviček, ki bo vokal za sladko belo pijačo. Marohovi niso imeli nikoli krave; zato se je Tine spominjal, kako je kot otrok hrepenel za mlekom. Svojemu otroku je hotel kot skrben oče pri-skrbeti tudi to.

V gorici je cvetelo grozdje in razširjalo svoj vonj celo skozi okno v hišo. Vsepovsod je bilo tega vonja polno. Ne samo pri Marohovih, ampak vse gorice so cvetele in to je prišlo kakor čez noč. Prejšnji dan je padla rosa in cvetje se je odprlo. Ančka je stala z detetom v naročju pred hišo in zrla za Tinetom, ki je nosil na hrbtu škropilnico, napolnjeno z modro galico in škropil. Veter je bil, zato mu je neslo razpršene kapljice v obraz, ki je bil že ves moder. Roke je imel razpokane, da so zijale globoke in krvave rane iz dlani. Ko je došel do vrha, je pobožal z enim samim prstom smehljajočega se otroka in delal naprej.

Ko si je Ančka opomogla, je puščala dete v varstvo Tinetovi materi. Zato je bila stara dobra; pa tudi časa je imela. Ančka je morala že zgodaj zjutraj na delo, ki jo je sililo na vseh koncih in krajih, kajti treba je bilo okopati in ogrniti krompir in koruzo; valovito žito je že upognilo svoje klasje k tlom. Naznanjala se je že žetev. Ančka je zamudila dobre tri tedne in je morala vse to nadomestiti. Ves dan je čepela na ložini, plela, okopavala, da ji je pot lil curkoma po bledem obrazu. Često je delala ves dan ob trdem koščku kruha in ob vodi, ki se je naglo segrela. Nikogar ni bilo, ki bi jo bil zamenjal. Ob takih dneh je Ančka prosila Boga, da bi dorastla brž hčerka, ki bi ji lahko pomagala pri delu.

Dnevi so tekli in se polagoma krajšali. Po dolinah so odjeknili udarci mlatičev. Tu pa tam je zabrněl tudj mlatilni stroj. Ljudje so odhajali na delo kmalu po polnoči in se vračali zvečer vsi oznojeni in črni od prahu, da jih je bilo težko spoznati. Tine je najel sosedovega Lojzeta, da mu je pomagal zmlatiti žito, ki je zrastlo v grabi.

Nato so neko tiho jesensko noč zapeli črički in naznanjali bližajočo se trgatév. Njihova pesem se je glasila venomer, včasih le za en sam hip prestala, pa zopet zlivala mehko melodijo v noč.

Poletje je minilo; minilo je prav tako kakor je prišlo. Ko se oglasijo po goricah klopotci in sekajo svojo pesem v vetrovno noč, tedaj je jesen. Najlepši čas v goricah, tudi za one, ki težko čakajo, da bo pritekél sladki mošt izpod stiskalnice. Že nekaj dni nabijajo sode in zamakajo razsušene

stiskalnice. Potem zakoljejo prašiča, vsaj večji posestniki, in naprosijo trgače.

In nenadoma se začuje neko noč škripanje vretena pri stiskalnici in v debelem curku teče sladki mošt v kad. Zvečer pa se pojavijo tu pa tam za zidanico ognji in obsevajo zadovoljne obraze krepkih haloških deklet in fantov. Po dolinah pa odmeva pesem veselih ljudi, ki se zadovoljni vračajo domov. Trsje je prazno in veter se zaganja v orumenelo listje in ga trga. Kmalu utihnejo klopotci, kakor bi jih zlomila nevihta in glasov čričkov ni več slišati.

Tine in Ančka sta nekega dne potrgala grozdje in ga spravila pod stiskalnico. Mošt je Tine zilil v sod in ga namenil prodati. Za denar je hotel kupiti kravico, ki bi dajala mleko. Potem sta spravila še poslednje sadeže pod streho in si priskrbela za zimo dovolj drv. Jesenska burja je prinesla deževje in kmalu nato sneg. Do kolen je zapadel.

Toda Tine ni mogel prodati vina, ker bi dobil zanj malenkostno vsoto, ki bi mu vrnila komaj stroške vsega leta. Kupci, ki so prihajali dan za dnev vpraševati po vinu, so se kar norčevali in ponujali sramotno majhno vsoto. Vse leto se je Tine mučil, delal, imel pri tem precej izdatkov, končno pa bi ne dobil niti svojega truda in stroškov povrnjenih. „Nič! ga bom pa sam pill!“ je dejal. Vedel je, da ga bo na pošti kmalu čakal ček za davek. Gosposka se ne ozira na revščino; samo terja, plačaj! Kje boš pa vzela, je nič ne briga. Tineta je mučila skrb. Videl je, da ne pomaga drugo, kakor da proda vino za ceno, ki mu jo gospoda ponuja, sicer mu ga pozneje zarubijo za manjšo vrednost.

Tako je teklo življenje v Marohovi hiši. Pomlad se ni dosti razlikovala od jeseni. Morda samo po tem, da je vsako leto proti jeseni zavekal v hiši nov lačnež. Kruha pa je bilo vedno enako ali prej manj kot več. Tako so tretjo jesen jokali in se valjali po blatnem podu trije, ki so neprestano klicali materi: „Kruha! Kruha...!“

Proti večeru prvih jesenskih dni je šla po ilovnatem klancu proti Marohovi hiši ženska z otrokom v naročju. Njena obleka je bila razcefrana. Lase je imela porezane in v nizke čevlje iz rumenega usnja je zajemala blato in vodo. Njena hoja jo je delala deset let starejšo, kakor je bila v resnici in njen obraz je bil blede. Globoke in motne oči so zaspano gledale v rumeno ilovico. Zdela se je, da je ženski ta pot znana, kajti na razpotju ni prav nič premišljala, ali naj krene po levi ali desni; pa tudi vprašala ni nikogar. Krepko je tiščala v naročju otroka in mu dihala toplo sapo v mrzel obraz.

Ta ženska, ki se je kakor bežna senca gibala med trsjem po cesti proti Marohovi hiši, je bila Mica, Tinetova sestra.

Doma je ni nihče spoznal, niti mati in brat, še manj pa Ančka. Trije Ančkini otroci so plaho gledali tujo žensko, ki je bila oblečena slabše kot ciganka. Njen otrok v naročju je zavekal in ostali trije so zbežali za peč in se stiskali tesno drug k drugemu.

Tine jo je čudno ogledoval, kakor bi hotel vsak drobec na njenem telesu vprašati, ali je res ona ali ni. Mati Marohovka je pogledala postrani malega otroka v naročju, ki je kričal, in jo vpraševala: „Kam pa zdaj?“

To je bilo za Mico neumno vprašanje. Saj je vendar komaj prišla domov in že jo vprašuje, kam zdaj. Ne da bi dolgo premišljala je dejala: „Domov sem prišla, da odložim tega otroka, saj veste, da ga ne morem imeti v službi.“

Mati je tiho odprla vrata in odšla. V sobi je ostala sama. Sedla je k peči, da se pogreje. Zvečer je Ančka potisnila pred Mico krožnik koruzne juhe, ki so jo uživali že precej dolgo brez vsake zabele. Nato ji je dejala: „Postelje pa ni nobene! Boš pač morala drugim!“

To je Mico globoko presunilo. Samo za eno noč se je vrnila, pa še to bo morala prespati drugje, zanjo ni več prostora. Spet se je spomnila očeta. Po njegovi smrti je morala proč, da je napravila prostor za tujo žensko. Tako so njo odstranili in malo da ji niso rekli, naj se nikdar več ne vrne. Saj je vedela, da je pri hiši ne marajo, — pa vendar ni mogla ostati z otrokom v službi?

Mirno je položila otroka na klop pri peči, ga pobožala po licu in odšla ven. Rekla ni ničesar, samo izginila je, da nihče ni vedel kam.

Spomladi, ko se je tajal sneg, jo je voda naplavila nekje na obalo. Zvedelo se je samo, da je bila zadnje čase brez službe in se ni upala vrniti domov, ker bi ne bilo zanjo prostora.

Otroška groza

Žgeč Franc

Psihološko-pedagoška študija.

V nemi grozi sem polagoma spoznaval očeta, ki me je dramil iz težkih sanj, in mater, ki je ob meni plakala ter me objemala. Prisluškoval sem zloveščim glasovom.

Izgubljali so se v črno temo skozi okna. Medla luč jih je razganjala, razbijala, nejasni, pijani obrisi sobe so požirali trde zvoke, ki niso hoteli popolnoma izginiti.

„Ali ni več Marka? Je že odjezdil mimo?“

„Marko? Oh ti nesrečen otrok! Bleda se til! Saj Marka ni tukaj. Zaprt je! Ali nisi videl, kako so ga gnali včeraj vklenjenega? Marko ne more več sem!“

„Je še, je. Po ledinah je jezdil na črnem konju. Glejte, glejte. Spet jezdi proti meni. Ne slišite podkev? Branite me, oče!“

„Saj ni nič. Ne boj se! Oba z materjo sva pri tebi. Oba te braniva! To je srce, ki tolče kakor podkve. Marka so že odgnali.“

„Ga res ni več? Če pa sem ga videl, pravkar! Po ledinah je jezdil, kakor jezdi ponoči v viharju huzar. Glejte, glejte, mati! Že spet jezdi proti

meni! Glejte glavo! Oči! Pod nogami konju. Vrtil se, valja se, skače! Proti meni! Branite me, joj!"

„Ničesar ni nikjer! Le pogledaj malo okrog sebe. Zdravi se! Vidiš, tukaj je postelja, tam stoji oče, tukaj sem jaz, tvoja mati. Saj sem vedela, da se ti bo bledlo ponoči! Zakaj si pa hodil gledat Cilo k železnici!"

* * *

Dan pred to nočjo, polno groze, sem zaslišal pred šolo glasne krike drugih otrok.

„Jaz sem jo videl.“

„Jaz tudi.“

„Jaz tudi.“

„Glava leži ob tračnicah.“

„Noge so razrezane.“

„Roke tudi.“

„Gremo gledat.“

„Gremo gledat.“

Leteli smo brez razmišljanja čez polje po poteh in mejah k železnici.

Razmesarjeno truplo sosedove Cile ni napravilo name nikakega vtisa.

Opoldne sem se doma pri obedu mimogrede pobahal, da sem tudi jaz videl Cilo na tračnicah. Dobro se še danes spominjam, kako so mater moje besede prestrašile. Nesla je baš jed na mizo. Obstala je kakor okamenela. Črez nekaj časa pa, ko si je nekako opomogla, je dejala: „Nesrečen otrok! Kaj te je gnalo, da si moral iti Cilo gledat. Boš že videl, kaj bo ponoči! Gotovo te pride strašit.“

Vse je molčalo, meni pa je postalo nenadoma silno težko.

* * *

Čim bolj se je bližal večer, tem težje mi je bilo.

Na Cilo nisem mnogo mislil. Bila mi je prepohlevna in predobra v življenju, da bi mi lahko storila po smrti kaj zlega. Pač pa sem se vedno bal hudega Marka, kakor se ga je bala vsa vas. Ta je pomagal možu, da sta ubila Cilo in jo mrtvo zvelkla na železniško progo. Še istega dne so ga odgnali orožniki vklenjenega!

Videl sem ga takrat. Glavo je imel sklonjeno, klobuk pomaknjen globoko na čelo. Toda izpod klobuka so se tu in tam zasmehljivo zabliskale strašne, bele oči.

Teh oči sem se vedno bal. Rogale so se vsemu svetu. Smejale so se, igrale se s človekom, ki je stal pred njimi, bodle in rezale v dno srca. Zaradi teh oči ga ni maral nikdo.

Ko so ga gnali, so ljudje boječe gledali za njim. Nekdo je dejal, poltiho, ko so bili že daleč mimo: „Ubeži jim ter se maščuje nad vasjo.“

* * *

Še v polspanju so se mi bleščale Markove oči. V spanju pa me je objela nenadoma dotedad nepoznana groza.

„Klop-klop, klop-klop, klop-klop“ je zvenelo nekje od daleč. Toda že se je bližalo bolj in bolj, vse močnejše je zvenelo, kakor odjek jeklenih podkev po ledeni cesti.

Pred menoj so se razprostirale zamrznjene ledine, ki so ločile Markovo hišo od naše, za hrbtom je stalo naše gospodarsko poslopje. Ledena ploskev je bila tako gladka, da se je svetila. Stal sem ob njej ter gledal proti Markovi hiši. Kakor blisk šine mimo ogla Markovih nekaj temnega, ogromnega in divja naravnost proti meni: „Klop-klop, klop-klop, klop-klop“. V strahu vidim obrise jezdeca, glava se kotali pod konjskimi kopiti, skače, obrača se na vse strani. In oči, te oči... Ali niso to Markove oči? Edino on je gledal tako! Kako bodejo, grizejo, žgejo!

Rad bi bežal, ne morem premakniti nog! Rad bi se sklonil, telo je trdo od strahu. Vedno huje zveni: „Klop-klop, klop-klop, klop-klop.“ To ni več zvenenje kopit, to je divjanje pekla samega. In oči! Te strašne oči!

Vse se zmede, ognjeni plameni požirajo ledine, mene, divji krik se mi izvije iz grla, plane v temno noč.

* * *

Mati je imela prav! Že prva noč je prinesla s seboj prej nepoznano grozo. Prinašala jo je odslej noč za nočjo, mesece, mogoče leta.

Nenadoma, sredi spanja, narahlo, od daleč... Poklicalo me je in strah, divji strah mi je stisnil prsi, ko je zazvenelo na Markovem koncu ledin: „Klop-klop, klop-klop, klop-klop.“

Noč za nočjo sta me dramila oče in mati iz pretežkega sna, mirila sta me, mi dokazovala, da Marka ni nikjer. Že naslednjo noč je pretrgal tišino isti blazni krik, ki ga rodi otroško grlo le v najhujši grozi.

A vendar mati ni imela prav. Strašit me ni prišla Cila, strašit me je hodil brezglavi huzar na temnem konju. Le oči so bile Markove, vse drugo je bilo plod skupne vaške domišljije.

Nekoč mi je pripovedovala Pavova babica o huzarju, ki se je ustrelil na vojaških vajah v Dornovi, ker mu je bilo trpljenja preveč. Njegova duša pa ni našla miru. V viharju in burji je jahal po travnikih do Pesnice, po vasi gor in dol. Njegova glava se je kotalila pod konjskimi kopiti. Iz ostanka vratu, iz konjskih nozdrvi, izpod kopit in iz oči so švigali plameni. Najbolj korajžni vaščani so se bali v viharju ponoči huzarja. Videli so ga sedaj tu, sedaj tam, vedno v besnem diru, nejasno.

* * *

Mati mi je podtaknila misel, da se mora ponoči zgoditi nekaj strašnega. Mislila je, da me mora priti strašit Cila, ker sem jo hodil gledat.

Zgodilo pa se je nekaj drugega.

V meni je bilo nakopičenega toliko gradiva za doživljanje otroške groze, da za Cilo sploh ni bilo več prostora. Vse, kar je lebdelo demoničnega naš vasjo, vse to je našlo rodovitnih tal v moji občutljivi duševnosti.

Marku so pripisovali vaščani izredne sposobnosti. Zlagal je najlepše pesmi-zbadljivke, ki so se pele daleč naokrog. Delal je moškimi lepe obleke, če je le hotel.

A ni hotel vedno, rajše je veseljačil, popival, zbadal vsakogar in se je iz vsakogar norčeval. Njegovih oči se je balo vse. Govorili so, da je v zvezi s samim hudičem, da premore vse in da se ga je treba bati.

Zelo rad je dražil otroke, zlasti še mehkejše narave. Njegove oči so me zazibale vedno v nekakšno omotico, kadar me je trdneje pogledal. Matere so nas svarile, naj ne hodimo v njegovo bližino. A šli smo vendarle radi, ker nam je dajal sladkega jabolčnika in sadja. Le bali smo se ga vkljub temu silno.

Marko in huzar!

Huzar je igral posebno vlogo. Z njim so odrasli najlaže ustraховali otroke. Kadar je Pavova babica pripovedovala o njem, so se tudi odraslim ježili lasje, saj je bil odposlanec pekla. O tem so pričali plameni, ki so švigali jezdecu iz vratu, konju iz nozdrvi, izpod kopit in iz oči glave, ki se je vrtela pod konjskimi kopiti.

Sedaj se je združilo vse to, da se maščuje nad menoj.

Mati je sprožila le kamen, ki je povzročil ponoči usodno lavino.

* * *

Spregovorila je le nekaj besedi, ki sem radi njih pričakoval, da se mora ponoči zgoditi nekaj strašnega. Toda odkod njen strah, odkod trdno prepričanje, da bo imel ta neznatni dogodek take posledice?

Nič se ne zgodi brez vzrokov, čeprav vseh vzrokov vedno ne poznamo. Mnogo let pozneje mi je pripovedovala o grozi, ki jo je doživljala kot otrok v obokani kleti sama.

(Dalje prih.)

I. balkanski kongres Unije za zaščito dece v Atenah

Antonija Schiffrer,

predstojnica dečjega doma „Materinskega združenja“ v Beogradu.

Mednarodna unija za zaščito dece v Ženevi je priredila letos 1. balkanski kongres. Vkljub različnosti predstavljajo balkanske države vendar neko enoto in imajo v kulturnem in gospodarskem življenju svojega prebivalstva mnogo skupnega. Zato je tudi problem odgoje otrok, njihovega zdravja, nege in napredka v vseh balkanskih državah skoraj isti. Namen kongresa je bil, da se vsi voditelji dečje zaščite iz balkanskih držav medsebojno seznanijo, da dobijo točen pregled stanja dečje zaščite v balkanskih državah in da se posvetujejo o metodah zaščitnega dela, ki bi bile najprikladnejše za vse te države.

Kongres se je vršil od 5.—9. aprila v Atenah. Iz Jugoslavije se ga je udeležilo okoli 50 oseb, večinoma otroških zdravnikov in socialno-zaščitnih delavcev, 2 zaščitni sestre in nekaj privatnikov.

Delo kongresa je bilo razdeljeno na tri sekcije; prva je obravnavala zaščito zdravih in normalnih otrok, druga ustanove za bolne otroke in vzgojo zdravniškega in zaščitnega osebja in tretja zaščito otrok, zaposlenih v industriji in poljedelstvu.

Referati, ki so jih izdelali strokovnjaki o vseh vprašanjih, ki spadajo v ta področja, so bili tiskani v francoskem in nemškem jeziku in izdani v posebnih knjižicah za vsako državo posebej. Tako so udeleženci mogli dobiti pregled stvar-

nega sedanjega stanja dečje zaščite, in so se seznanili s težkočami in nedostatki, kakor tudi z doseženimi uspehi zaščitnega dela v vseh balkanskih državah.

Iz vseh referatov se vidi, da je intenzivno delo za zaščito otrok na vsem Balkanu skrajno potrebno; še vedno ima n. pr. Balkan ogromno umrljivost — in v razmerju s tem tudi bolehavost — dojenčkov in malih otrok, mnogo večjo kot zapadne in severne evropske države. To dejstvo je porazno, če pomislimo, da je skoraj vse balkansko prebivalstvo poljedelsko in da ogromna večina mater sama doji. Tu more biti vzrok le nepoučenost mater ter pomanjkanje nadzorstva nad njimi. Zato bi se morala dvigniti splošna izobrazba prebivalstva, posebno žen, in pomnožiti število zdravstveno in socialno zaščitnih ustanov, n. pr. posvetovalnic za matere, otroških dispanzerjev, otroških bolnic. Treba bi bilo tudi povečati število osebja na tem polju, t. j. otroških zdravnikov in dobro izvežbanih zaščitnih sester. Za vse to moramo imeti primerno zakonodajo in seveda primerna denarna sredstva.

Kongres se je pričel s svečano otvoritveno sejo, na kateri so pozdravili kongres predstavniki grške vlade in člani vodstva Mednarodne unije za zaščito dece iz Ženeve, a voditelji delegacij iz vseh balkanskih držav so imeli kratke pozdravne govore. Lep vtis je napravilo, da je za jugoslovansko delegacijo — edino — govorila žena ga. Spasić iz Beograda.

Naslednje tri dni so se vršile seje vseh treh sekcij. Čas za diskusijo je bil zelo kratek, gradiva je bilo pa ogromno, tako da se ni moglo o vsakem predmetu govoriti tako obširno, kakor bi bilo želeli. Za obdelavo nekaterih vprašanj in za sestavo resolucij so bile določene posebne komisije.

Kongres je imel predvsem informativen značaj. Na podlagi pridobljenega pregleda nad stanjem dečje zaščite so se izdelale resolucije, ki naj bi dale smernice bodočemu delu. V teh resolucijah je v glavnem podčrtano sledeče: Zakonodaja naj bo taka, da more uspešno služiti za podlago otroške zaščite in da zajamči normalni razvoj vseh otrok. Zveza med delom državnih organov in faktorji privatne iniciative naj bi bila čim tesnejša. Splošna prosveta ljudstva se mora dvigniti. Razširiti se mora higienski pouk med ljudstvom, ustanavljati posvetovalnice za matere, zdravstvena središča, šolske poliklinike itd. Delati je treba na preprečevanju nalezljivih bolezni in čimprej povečati število otroških bolnic. Za duševno ali telesno nenormalne otroke je treba ustanavljati posebne zavode.

Družina je edina prava in prirodna okolica za otroka, zato se mora delati z vsemi močmi, da se vsaki družini omogoči, da svoje otroke dobro vzgaja. Tudi otroci, ki nimajo staršev, naj se dajo v rejo družinam, seveda pod primernim nadzorstvom.

Poudarja se koristnost počitniških kolonij; bilo bi želeli, da se omogoči izmenjava počitniških kolonij med balkanskimi državami; na ta način bi se mladina seznanila s sosednimi deželami, kar bi tudi nedvomno mnogo pripomoglo k mirovni propagandi.

Ker je velika večina balkanskega prebivalstva poljedelska, je treba posvetiti posebno pozornost kmetiški družini, zlasti materam. Moralo bi se omogočiti bolniško zavarovanje kmetskega prebivalstva.

Statistika o smrtnosti, boleznih itd. naj se v vseh balkanskih državah vodi po enotnem sistemu, da bi se olajšala primerjava statističnih podatkov.

Usoda otrok, ki morajo delati, je povsod zelo žalostna. Zakonodaja bi morala preprečiti zlorabo in izkoriščevanje mladostnih delavcev. Merodajni činitelji bi se tudi morali zanimati za otroke poljedelskih družin, ki se često preobremenjujejo z delom na domačem posestvu. Naglaša se pomembna vloga, ki jo tu morejo vršiti privatne organizacije.

Sestavljena je bila tudi komisija zaščitnih sester iz vseh balkanskih držav, ki je izdelala predlog za delo in za šolanje zaščitnih sester, da bi se usposobile za čim uspešnejše delo na polju zdravstvene kakor tudi socialne zaščite otrok.

Udeleženci kongresa so bili jako gostoljubno sprejeti od grške unije za zaščito dece in od atenske občine. Ogledali so si zdravstvene ustanove, in seveda tudi zgodovinske znamenitosti Aten.

Svečani zaključni seji kongresa je prisostvoval tudi grški kralj. Prihodnji kongres se bo vršil čez dve leti v Jugoslaviji.

Anketa „Važno žensko vprašanje“

I.

(Zaradi zanimivosti objavljamo kljub pomanjkljivim osebnim podatkom.)

Najbrž bodo odgovori onih, ki so proti uzakonitvi splava iz socialnih razlogov, v manjšini, saj se večina onih, ki jo iz religioznih ozirov odklanjajo v „Ženskem Svetu“ ne bo oglasila — a vendar je treba tudi to svojo odklonitev povedati.

Namenoma ne bom poudarjala kršč. stališča, ki splav prepoveduje — ne samo katoliško. Naše kmetstvo in drugo kat. orijentirano ženstvo se itak ne bo dalo vplivati od odgovorov in navedenih razlogov ankete, vendar bodo isti odkrili marsikaj, da se bo odpor proti tej zahtevi dal bolje organizirati — kar bo morda najboljši uspeh ankete.

Ga. Božičko ve iz lastne izkušnje, da tudi zdravniško izveden splav ni brez nevarnosti — in zglede za to pozna menda vsaka, če ne iz lastne, pa iz izkušnje drugih, saj so ravno v zadnjem času zagrebški slučaj dokazali, koliko smrti so povzročili od zdravnikov izvedeni splavi. Značilno je tudi, da so najbolj vnete zagovornice splava mlajše, ki jim še manjka življenjskih izkušenj. Zato je fraza, da je zločin roditi dete, ki bo morda stradalo, zelo banalna modrost, nasprotno, uzakonitev splava iz soc. razlogov bi bil zločin na našem itak malem narodu. Čitajte malo avstrijske liste, kjer se izraža naravnost zaprepaščenost čez katastrofalno padanje rojstev in so statistiki že izračunali, da je avstrijski narod v prav bližnji bodočnosti zapisan smrti, če se ne bo takoj storilo vse, da se število rojstev dvigne. Slovenske žene v veliki večini ne bomo propagirale uzakonitev splava, ampak naše delo usmerile v izboljšanje sedanjega družabnega reda. Splav iz soc. razlogov bo pri pravičnejši razdelitvi dobrin postal nesmisel. Ali manjka živeža, ali ne kriči toliko zanemarjenega po pridnih rokah?! Treba je pogledati preko Ljubljane in Slovenije v svet, pa se lahko prepričamo, da ne manjka za zadovoljitev vseh potreb človeštva prav ničesar. Saj je vsega toliko, da že prepovedujejo povečanje posevkov žita, nasadov kave, bombaža itd., da se uničujejo živila, da vlade kupijo ogromne množine krav in jih puste poklati (Holandska), ker ne morejo pripraviti ljudstvo do tega, da bi samo omejilo živinorejo. In manj ko bo ljudi, manj se bo konsumiralo živil, manj bo treba industrijskih izdelkov. Če toraj pri dovoljni množini živil in drugih dobrin mnogo ljudi trpi pomanjkanje, so to krive družabne razmere, ki se dajo in morajo zboljšati. — Ako je res Evropa preobljubljena, so pa v drugih delih sveta velikanske rodovitne pokrajine skoro brez prebivalstva. Ali se res ne da uporabiti tehnika, ki je čudovito iznajdljiva pri uničevanju, tudi za pozitivno delo, za izboljšanje podnebja in slično?

Ako me žene zahtevamo volilno pravico, jo gotovo ne zato, da bi pomagale uničiti belo raso, — to najvišje razvito in nadarjeno skupino človeštva — ampak da se bomo zanimale za različne možnosti njene okrepitve, njenega razširjenja, — ne da bi pri tem pomagale uničevati druga plemena. Naše polje bo izgraditev zaščite dece in mater v najgloblji meri, napovedale bomo strog boj alkoholizmu, saj ne bo nobena tajila, da je najmanj polovica današnje bede povzročena po njem. — Če bo človeška družba tako urejena, da bo vsak dobil primerno plačano delo in s tem kruh, bo tudi imela pravico kontrolirati, kako se zaslužek porabi.

Vsi odgovori v Z. S. povdarjajo, da se splav itak že vrši, da ga je treba samo legalizirati.* — Grešilo se je vedno in povsod, toraj se mora po tej logiki greh uzakoniti, pa ne bo več greh, ampak čednost.

Večina avstrijskih zdravnikov je odklonila uzakonitev splava iz soc. razlogov z motivacijo, da so za medicina merodajni samo medicinski razlogi, kar je prav nasprotno stališču onih naših 80 zdravnikov, ki so glasovali zanj.

Še en razlog za omejitev porodov se mnogokrat navaja. Starši trde, da si upajo samo toliko otrok imeti, kolikor jih lahko preskrbe. To zveni navidezno zelo vestno, pa vendar ne drži vedno. Nešteto edincev bogatih rodbin, ki so imeli skrbno vzgojo in vsega, kar je po naziranju ljudi za dobro preskrbo potrebno — vendar propade. Kaj sploh danes zasigura srečo in preskrbo? Ali dovršene šole, ali premoženje? Mnogo primerov dokazuje, da ne. — Ali ni morda za otroka večja sigurnost v življenju, če ima par bratov in sester, ki si v sili med seboj pomagajo, kakor pa če ima nekoliko večjo dedščino, ker je ni bilo treba deliti?

Zupančič Ana.

II.

Z zanimanjem sem zasledovala odgovore Vaših naročnic na članek „Važno žensko vprašanje“.

Za legalizacijo : proti legalizaciji? —

Postavim samo en primer: Predstavite si dekle v mojem položaju, ki zanosi. On brez kruha, ona brez kruha, torej, poroka izključena. Kaj sedaj? Lahko si mislite, da dekle, ki je vsaj količkanj izobrazeno, dobro premisli stvar in jo preštudira od vseh strani. Kakšne izpremembe nastanejo v slučaju, če se odloči za porod? Kako jo bodo gledali doma, v družbi, med znanci, ljudmi, ali sploh še lahko reflektira na službo? Sicer se je stališče nezakonskih mater zadnja leta nekoliko zboljšalo, pa vendar ne tako, da bi se moglo tako dekle kretati v družbi neovirano; zaznamovano je še vedno. Že to zadostuje, da se dekleta v največ primerih odločijo za odpravo plodu, če je pa merodajno še vprašanje, kako otroka preživeti, da bo dostojen član človeške družbe, no, potem bi se vsakemu zasmejala v obraz, ko bi mi govoril o čustvih, ki jih mora imeti vsaka mati do še nerojenega otroka.

Kot takrat, ko smo v šoli debatirali o rojstvih številnih defektnih otrok in o materah, ki bi pristale na to, da zdravnik uniči življenje takega revčka. Spominjam se, kako so se nekatere tovarišice zgražale nad menoj, češ, kako zversko postopa taka mati in niso mogle razumeti, da stori otroku kvečjemu dobro, mu prihrani gorje vsega življenja, da ne preklinja pozneje nje in ne svojega rojstva.

In v nekem odgovoru na to vprašanje sem še celo brala, da je splav, ki se izvrši iz gole sramote in ne le iz resničnega ubožstva, vse obsodbe vreden pojav. Dokler bo družaben red tak in posledice tako velike, tako dolgo bo nam res važen, če že ne najvažnejši razlog, da se bo dekle odločilo za odpravo plodu.

Poleg tega se žena, ki se odloči za splav, točno zaveda, da postavlja s tem svoje življenje na kocko, pa kljub tej zavesti vztraja pri svoji odločitvi. Njeno dejanje je torej dobro premišljeno. Že iz socialnih ozirov noče roditi in si množiti že tako prevelike bede.

Glede ostalega se povsem strinjam z odgovorom IV v febr. števil. Najprej naj preprečijo, odn. vsaj omilijo, socialno bedo, potem šele nadaljujejo propagando za večji človeški zarod. Na eni strani vse preveč skrbijo, da porodi naraščajo, na drugi strani pa hladnokrvno gledajo, kako ljudje stradajo in od gladu umirajo.

Dokler ne bodo ljudem na razpolago vsa sredstva proti nosečnosti, tako dolgo bo število splavov naraščalo, žene in dekleta se bodo zatekale k mazačem, na ta način hirale in propadale. —

Učit. abiturijentka, Kočevje.

* Opozarjamo, da o splošni legalizaciji splava ni bilo govora niti v naši anketi, niti kje drugod. Govori se vedno le o legalizaciji socialne indikacije za splav, izveden od zdravnika v bolnici. Op. ur.

III.

Z ozirom na Vašo anketo glede legalizacije umetnega splava iz soc. vidikov, sledeče:

Sem pravnica z nekoliko leti sodne in odvetniške prakse in poleg tega doma iz največjega industrijskega centra v državi. Tako mi je bilo mogoče marsikaj videti in marsikaj razumeti. Sem zato odločno za legalizacijo umetnega splava tako iz evgeničnih kot iz socialnih vidikov.

Menda smo si vsi na jasnem, da je vsak splav zlo in to iz najrazličnejših vzrokov in da se ga je poslužiti samo v skrajnih slučajih. Prav tako sem prepričana, da se bo vsaka žena, ki je res žena, le težko odločila na tak korak — in ne iz zdravstvenih razlogov.

Priznati pa moramo tudi, da je življenje često močnejše od nas, da gre brezobzirno in neusmiljeno svojo pot tudi — preko nas.

Splavi se vrše tudi danes — vsak dan. Stvar je le v tem, da si ga lahko dovolijo samo one žene, ki imajo dovolj denarja za to, dočim je ravno onim, ki so najpotrebnejše pomoči, iz materialnih razlogov onemogočen. In te — in njih je velika večina — se danes zatekajo k raznim domačim sredstvom in k mazačem, le prečesto za ceno lastnega zdravja ali celo življenja. Z legalizacijo umetnega splava bi bilo pomagano ravno tem najbednejšim in marsikateri ženi ohranjeno zdravje in življenje — njej sami in drugim v korist.

Mislím, da je tudi za državo bolje, če ima družina 2, 3 zdrave otroke, katere lahko vsaj za silo preskrbi in vzgoji, kot da jih ima morda 8 ali 9, da potem vsi gladujejo in polnijo ulice, kaznilnice ali celo blaznice ter padajo na breme občini, državi — celi družbi.

Dokler se prilike ne rešijo na drug, priznam da boljši način s soc. strani — in dokler bodo moške sicer čevali event. svojo kravo, žene pa ne — je pač treba pogledati resnici v oči in od dvojnega zla, ki je na razpolago, iskati pač manjše zlo.

Mogla bi navesti kup naravnost vnebovpijočih slučajev — morda bi potem eden ali drug od nasprotnikov le izpremenil svoje mišljenje. Ravno tu, kjer živim sedaj, je slika socialne bede tako strahotna, da si je to težko predstavljati, če človek tega ne vidi sam. Z legalizacijo splava — in seveda s primernim poukom, bi se pa le dalo vsaj malo omiliti te strašne razmere.

R. P., sodna pripr., Sarajevo.

(S prihodnjo številko zaključimo anketo.)

Književnost in umetnost

Ljubljansko gledališče. Drama. John Galsworthy: Družinski oče. Komedija v treh dejanjih (petih slikah). Prevedla Olga Grahor.

Johnu Builderju, podjetniku in mirovnemu sodniku, tipičnemu meščanu srednje angleške družbe, ponujajo župansko mesto. Visoka čast ga zelo mika, zaveda pa se, da more na tako uglednem mestu uspešno delovati le človek, ki mu tudi v zasebnem življenju ne more nihče ničesar oporekati. Njegova starejša hči, slikarica Atena, pa je nedavno tega pobegnila z doma. V domačem lažimoralnem okolju se ji je družinsko življenje zastudilo, polna je novih, modernih načel o svobodni ljubezni in srečno živi s svojim fantom, pilotom Guyjem. Tudi mlajša hči Maud mrzi „meščanstvo“ svojega očeta in hoče do „svojega kruha“. Brez očetove vednosti napravi pogodbo s filmsko družbo. Prvi družinski nesreči sledi druga, dokler se slednjič še po starem razumna, tiho trpeča in vse odpuščajoča žena ne odvrne od svojega moža. Po čim dalje mučnejših družinskih razdorih je slednjič Johnu Builderju izbit poslednji košček ugleda v javnosti pa tudi doma ostane sam, čeprav se njegovi dejansko vračajo.

To, ne najbolj spraščajočo vsebino je znal Galsworthy z vso odersko spretnostjo in izredno miselno prožnostjo povezati v dejanje, ki se, polno duhovitih

epizodnih slik, brez zastanka lahko razpleta pred gledalčevimi očmi. Delo je avtor sicer imenoval komedijo, toda komični in tragični prizori si sledijo z isto brzo in v tem resničnem izmenjavanju veselega in žalostnega ter v močnem sodobnem tempu razvijajočih se dogodkov, je njegova največja sila.

Režiser Bratko Kreft je našemu duhu malo odmaknjenemu delu našel pravo časovno mero in je igranje, kolikor moči, pristržno približal. Pravtako so bili dobri tudi igralci. Čudno pa je, da ni uprava izmed Galsworthyjevih iger izbrala kakega močnejšega in globljega dela, n. pr. njegovega „Bega“, ki je pred leti v Pragi dosegel največji uspeh. Načrt vobče postaja od igre do igre enoličnejši, česar ne občutijo mučno samo gledalci, ampak gotovo moreče vpliva tudi na režiserje in igralce.

Trdina Silva.

Literarni večer v Mariboru. Dne 6. marca t. l. je v dvorani Ljudske univerze recitiralo iz svojih pesniških del pet naših literatov: Miran Jarc, Ruža Lucija Petelinova, Franjo Roš, Vida Tauferjeva in Tone Seliškar.

Jarc je bral le nekaj pesmi, ki pa so po svoji vrednosti krepko otvorile večer. „Pokrajina“, „Samotno dekle“, „Nemo mesto“, „Hlapec Andrej“, „Sin“, „Novi ljudje“, vse iz nove zbirke „Novembrske pesmi“. To ni več Jarc iz „Človeka in noči“, pogledal je okrog sebe, občutil in — razumel. Verz se bliža prozi, da se je nekdo zmotil in je pisal o njegovih — črticah.

Nadaljevala je njegovo smer Petelinova, ki se tudi sprošča iz vase pogreznjene samote v realnost, ki sili v nas. Le z razliko, da so njene pesmi „Mlado pismo“, „V muzeju“, „Mali raznašalec“ in „Borovnice“ vse žensko mehkeje, nežnejše, melodičnejše. V „Prividu“ je tudi ona prevzela poslušalce z močno doživetim pogledom v bodočnost bednega človeštva. Recitirala je dobro, le škoda, da izgovarja zaprti e in o preveč dialektično odprto.

Tretji je bil Roš, ki je bolj pripovedovalec kakor pesnik. Zato nam pesmi niso dale nič svežega, a proza se je preveč zavlekla. „Tovariša“ sta sicer bila človekoljubno zamišljena, morda ravno radi tega sentimentalna in brezkrvna. „Gospod s programom“ je zanimal, bil je tehnično hvaležno obdelana satira, toda deloma že zastarel, ker govori tudi o — zvišanju stanarin.

Prava lirika so pesmi Vide Tauferjeve. Kakor kraljična iz davnih dni je, ki daleč od borb vsakdanjega življenja poje svoje pesmi. Pomlad, magnolije, ajda, čudežna lepota, občutena do zadnjih odtentkov. Vztrepeče misel, bežno išče, še je ujeta v skrivnostno moč. Vzbudi liričen trenutek, prehitro ugasne, radi bi še kaj vprašali.

Zadnji je bil Seliškar. Kakor vedno so bile njegove besede moške, zavestne in trde; pele niso skoro nič; živ, resničen svet je zrasel pred našimi očmi. Znova so nas zagnili problemi, ki jih je bil načel Jarc in deloma Petelinova. „Jutro v mestu“, „Večer nad mestom“, „Jetnišnica“, „Moj oče“ — ena sama pot mimo žrtev današnjih dni.

A v „Dveh obličjih“ bridek zaključek večera. Glej, literat s svojim bolečim srcem, s svojo veliko željo storiti nekaj, sedi v zakajeni kavarni in — nič.

In vendar večer petih literatov je bil veliko več kot — nič. Občinstva je bilo veliko, največ mladine in marsikatera beseda je padla na pravo mesto.

Milica š. Ostrovška.

Milica Stupan: Knaus-Oginova metoda. Str. 15. — Pod tem naslovom je izšel prvi zvezek nove založbe „Žena in svet“, katere nadaljnje zvezke bomo z zanimanjem pričakovali. Pisateljica je razdelila brošuro v dva dela: A. Spolna stiska delovnega ljudstva v sedanosti. — B. Izhod in rešitev: Knaus-Oginova metoda.

V prvem delu razpravlja nakratko o težkem položaju širokih ljudskih plasti, ki jim onemogoča tudi normalno spolno življenje; metode za preprečevanje zanositve mnogim niso znane ali nimajo zanje sredstev, niti ne morejo vzeti nase

odgovornosti za neomejeno število otrok. Izhoda išče tisoče žen v umetnem tajnem splavu, ki je za večino poguben. S tem utemeljuje pisateljica zahtevo ravno delavskih žen po legalizaciji splava iz socialne indikacije. (Ni pa pravilna njena trditev, da bi plod pred tretjim mesecem ne živel. Živi vsaka enostanična celica, živo je tudi neoplojeno žensko jajce in moški sperma; tudi možgani in živčni sestav se razvijajo že od začetka.) Vendar bi bil tudi legalni splav škodljiv in je preprečevanje nosečnosti dosti boljše iz etičnih in zdravstvenih ozirov. Še bolje bi bilo, ako bi tudi tega ne bilo treba, česar pa sedanje gospodarske razmere ne dovole. — Ne moremo se pa strinjati s pisateljico, da bi pobijanje takih razmer bila stvar samo „moških državnikov in gospodarstvenikov“; prav gotovo moramo za spremembo teh razmer zastaviti vse moči tudi me žene.

V drugem delu poroča pisateljica o metodi Knausa in Ogina, nemškega in japonskega zdravnika, ki sta vsak zase odkrila, da je ženska v določenih dneh menstrualnega cikla neplodna, in sicer nekaj dni pred in po perilu. Ta metoda je gotovo najcenejši način preprečevanja nosečnosti in jo zato pisateljica pozdravlja kot rešitev iz spolne stiske. Ni pa točno, da bi o tej metodi pri nas še nobena meščanska revija ali časopis ne poročal. Članke o tej metodi so napisali v zadnjih letih: 1933. l. dr. Breclj v Zdravniškem vestniku in v Času, 1934. dr. Rakuljič-Zelov v Zdravniškem vestniku, 1936. dr. Škerlj v Zdravniškem vestniku in dr. Šavnik v Babiškem vestniku. Razen tega je izšlo nekaj člankov v dnevnikih (dr. Breclj, dr. Justin, dr. Potrč). Da bi vladal o tem „grobni molk“ se torej ne da trditi. Posebno katoliško časopisje je to metodo priporočalo kot edino etično — kar pisateljica na str. 15 celo sama omenja. Prav tako ne morejo veljati očitki našim strokovnim krogom, da iz koristoljubja zamolčujejo to metodo. Sicer pa ta metoda ne more veljati kot splošna rešitev iz spolne stiske. Pisateljica sama poudarja, da je možna uspešna uporaba samo za žene z rednim ciklom. Teh je pa (po Knausovih računih) manj kot polovica. Pa tudi pri teh lahko sprememba podnebja, bolezen in predvsem porod povzročata nerednosti. Zdi se mi tudi, da pisateljica premalo poudarja važnost opazovanja tega cikla. Knaus sam n. pr. zahteva celoletno točno zapisovanje periodnega cikla, ako naj bo metoda kolikor toliko zanesljiva, sicer je lahko njen uspeh vprav nasproten zaželenemu. Knaus-Oginova metoda zahteva od žene natančnega opazovanja same sebe in od obeh zakoncev precej discipline in pameti. Brez sporazuma z možem žena te metode ne more uporabljati.

Knjižica je vsekakor zanimiv prispevek k vprašanju spolne higijene. Na koncu je dodana tabela najbolj razširjenih menstrualnih ciklov. Želeli bi pa, da bi bil drugi del spisa obširnejši in natančnejši.

O. G.

Obzornik

Iz slovanske ženske literature.

V češčini je izšlo lani in letos veliko število ženskih del. Anna Zieglerová, urednica in izdajateljica lista Ženský Obzor, je spisala dekliniški roman „Oklikou“ (Po ovinku). Snov je vzela iz resničnega življenja in hoče vzpodbujati žensko mladino, naj vztraja v borbi z življenjem. — Anna Fleischnerová-Janovská: Jak vésti dospělejší mládež (Kako je treba voditi dozorevajočo mladino) — Marie Vítová: Kapitoly z domačí výchovy, zvláště dívčí (Poglavja iz domače vzgoje, zlasti deklinške). — Marie Majerová: Sirena, roman, novost po vsebini in obliki; Má vlast, mladinska knjiga. — Lida Petříčková: Slavka vyhrává první cenu. — Vlasta Pittnerová: Uděly osudu (Deleži usode). — A. Kožminová: Olenina láska (ljubezen). — Dr. Vlasta Fialová: Jan Adam z Vickova. — Vlasta Štaflová: Zorka tuláček (potepenka) in Uličnice zápasí o sve štěstí (Pocestnica se bori za svojo srečo). — Dr. Alice Masaryková: Čsl. Červený Kříž. — Jarmila Fischerová: Charley Garigue-

Masaryková. — Marie Omeljčenkova: Mé dojmy z Jugoslavie. — Anna Weisbauerová: Rozsvítm úsměv.

V bolgarščini: Fani Popova-Mutafova je izdala zbirko pesmi pod naslovom „Edna žena“. — Marija Grubešljiva pa zbirko pesmi „Streli“, v katerih je močno podčrtan zlasti socialni element.

Visoko francosko odlikovanje. 25. maja je izročil francoski konzul v Ljubljani, g. Remérand, gospe dr. Meliti Pivec-Stele, bibliotekarki na Državni biblioteki v Ljubljani, diplom in insignije reda palmes académiques, ki se daje za znanstvene zasluge.

Materinske posvetovalnice in umrljivost otrok. Na Moravskem je doslej 315 materinskih posvetovalnic, tako da je 60% otrok pod njihovim nadzorstvom. Ustanoviti bi jih morali še 45, da bi obsegle vse otroke. Delovanje teh posvetovalnic je tako uspešno, da je na Moravskem padla umrljivost dojenčkov pod 10%. Povprečno število umrljivosti za CSR je 12%. Za druge države so ta števila sledeča: Rumunija 17,4, Jugoslavija 16,5, Madjarska 13,9, Poljska 12,8, Avstrija 10,6, Nemčija 7,6, Anglija 6,3, Nizozemska 4,4%. — Jugoslavija spada torej med tiste dežele, kjer umre največ malih otrok, kjer je zapravljanje materinih sil in otroških življenj največje. Saj so tudi res materinske posvetovalnice pri nas redke, v mnogih pokrajinah še sploh neznane. Ali bi ne bil zanje uporabljeni denar dobro naložen?

Žena in inšpekcija dela na Grškem. Po novem grškem zakonu za zaščito dela bodo tudi žene imenovane za inšpektorice dela, in sicer pod istimi pogoji kakor moški. Nova uredba bo prav gotovo v veliko korist delavki, saj se žena kot nadzornica lažje in bolje vživi v položaj, težave in potrebe žene delavke, kakor mož, ki se le redkokdaj poglubi v svojo nalogo preko formalnih službenih predpisov.

Bolgarska kiparka Ana Balsamadžieva, ki že nekaj let živi v Egiptu, je priredila v Kairu lepo razstavo in dosegla velik moralni in materialni uspeh. Med kupci njenih skulptur je tudi egiptski muzej.

Norveška nižja zbornica je sprejela s 64 glasovi proti 38 zakon, ki daje ženi pravico do vseh državnoupravnih služb pod istimi pogoji kakor moškimi. Do sedaj so bile žene izključene predvsem od vladnih, diplomatskih, cerkvenih in vojaških poslov. Novi zakon, ki je bil končno veljavno sprejet tudi po Lagtingu (višji zbornici) pa jim daje pravico tudi do vseh omenjenih mest.

O ženski zaposlitvi v Angliji je govorila na sestanku izvršnega odbora Women's Employment Federation gospa Strachey. Navedla je, da je v Angliji in v Walesu samo 60 žen v „moških“ poklicih; to so po večini pravnice, potem pilotke, ravnateljice večjih podjetij, višje pristaniške uradnice in izdelovalke klavirjev. Več ko pet in pol milijona žen pa je v „ženskih“ poklicih: nad 400.000 bolniških strežnic, pestunaj, vzgojiteljic in učiteljic, 267.000 v prostih poklicih — 132.000 na vodilnih mestih, 22.000 frizerk in kozmetičark, 11.000 potnic, 10.000 šolskih ali zavodskih predstojnic in 121 cenilk. Najteže je dobiti delo za žene z višjo izobrazbo, katerih je že poldrug milijon; baš tem se delajo največje težkoče pri iskanju službe in pri izvrševanju poklica. — Prisotni podpredsednik elektrotehnične komisije je pripomnil, da v elektrotehničnih podjetjih posebno radi nameščajo žene, ker imajo z njimi izredno dobre izkušnje.

Kongres za proučevanje socialnega napredka, ki bo letos v juliju zboroval v Londonu, je po svojem akcijskem odboru naprosil dr. Alice Masarykovo za predsednico.

Mednarodna ženska liga za mir in svobodo je imela letošnjo konferenco od 28. IV. do 2. V. v Pragi. Udeležilo se je 40 žen iz raznih evropskih držav, med njimi tudi Jugoslovanke. Priredile so tudi več javnih predavanj v drugih čeških mestih.

Pri predvolitvah v Mehiki so 5. aprila prvič sodelovale v narodnorevolucijski stranki včlanjene žene. Oddale so 15% vseh oddanih glasov.

Velecenjene gospe, drage gospodične!

Trinajst let že vršim svoj nehvaležni posel, t. j. sestavljam za Vas zasebne in javne dopise in iščem tistih pravih besed, ki naj bi Vam segle do srca, ki naj bi Vam predočile vso nujnost in važnost, vso tehtnost in upravičenost pravila, ki je glavni temelj vsake uprave: **plačujte redno svojo naročnino!**

In vsako leto znova se moram čuditi, kako neverjetno neobčutljiva je vsaj polovica naročnic za vsa moja izvajanja.

Vem, ni lahko neimoviti ženi plačati 65.— Din skupaj — toda zato smo uvedle pol- in celo četrt letno plačevanje naročnine, ki znaša komaj 16.— Din vsake 3 mesece. Toliko pa si mora znati prihraniti tista, ki si list naroči. In da si naša žena iz neimovitih slojev zna prihraniti za list, o tem priča vzorno plačevanje skoro polovice naših naročnic, ki spadajo po veliki večini v te sloje.

Toda druga polovica spada po večini med tiste, ki jim je Din 64.— tako malenkosten dolg, da se nikakor ne morejo spomniti nanj. Kako naj te prepričamo, da je ravno od tiste, zanje malenkostne vsote odvisen obstanek lista? Kako naj jim povemo, da tiste njihove malenkostne vsote tvorijo desettisočake, ki so nam vsak mesec v kritje stroškov neobhodno potrebni?!

V trinajstih letih nisem znala najti tistih pravih besed, ki bi tem gospem segle do srca, čeprav so meni prihajale iz najgloblje globine; pač pa sem neštetokrat prišla v zamero in naj sem še tako vljudno opozarjala na zaostanke. To je bridka, toda upravičena konstatacija.

Ne preostane mi drugega, nego da ponovim neštetokrat objavljeno prošnjo:

Gospé, ki ste tolika leta naročnice našega lista in ste v zaostanku z naročnino, Vam še posebno polagam na sreé: ne odlašajte s plačilom. Imele smo do Vas vse obzire, prosimo Vas, ne dajte, da bi bile primorane ustaviti Vam list, ampak pošljite svoj zaostanek, četudi v obrokih.

V zadnji številki smo Vas opozorile, da bomo navedle vsaki posebej na ovojunijske številke, do kedaj ima plačano naročnino, da si prihranimo stroške in delo z opomini. Odklanjamo zato vsak oóitek, da smo brezobzirne.

Iskreno pozdravljam v prvi vrsti vse tiste, katerim ne veljajo te moje besede in tudi vse tiste, za katere jih nisem napisala zaman.

Upraviteljica.

Blago zadnjih novosti

v veliki izbiri za damske volnene, svilene in perilne obleke ter letne plašče, perilo in vse druge manufaktorne potrebščine si nabavite v najboljših kakovostih in po zelo ugodnih cenah pri

R. MIKLAUC „PRI ŠKOFU“

LJUBLJANA, LINGARJEVA UL. ~ PRED ŠKOFIJO

„Moj novorojenček“

sestavila L. Hočevar-Megličeva, je knjižica, ki obsega 32 strani. Besedilo je razdeljeno na deset poglavij in vsebuje 22 slik, ki ponazorjujejo besedilo, katero obravnava novodobno oblačenje in nego dojenčka sploh. Stane Din 12'—.

Naroča se pri upravi „Ženskega Sveta“ Ljubljana, pošt. pred. 119. Naročilo brez plačila se ne vzame v obzir. Na vsaki pošti se dobi položnica, na katero napišete števil. našega tek. rač. 14004, kar Vam je ceneje, nego da nam pišete po položnico.

**Drobna knjižica
z veliko vsebine**

Dekliško perilo

modeli in kroji perila za deklice od 12—18 let. Posebno bogate priloge z risbami za vezenine, ki so uporabne tudi za okras otroških oblek in predpasnikov. Cena Din 6'—. Denar je poslati z naročilom vred.

**J. BLASNIKA NASL.
UNIVERZITETNA TISKARNA**

LITOGRAFIJA
ZALOŽNIŠTVO
VEL. PRATIKE
LJUBLJANA

KARTONAŽA
VREČICE ZA
SEMENA ITD.
BREG 10—12

NAJSTAREJŠI GRAFIČNI ZAVOD JUGOSLAVIJE IZVRŠUJE TISKOVINE NAJCENEJE IN NAJBOLJE